

A tékozló fiú ábrázolásairól

A nagyböjtöt előkészítő vasárnapok egyikét egyházunk a Szent Liturgiában felolvasott evangéliumi szakasz alapján a tékozló fiúról nevezte el. A nem csupán a hívők, hanem a Bibliát egyszerűen csak irodalmi műnek tekintő olvasók számára is jól ismert Lukács evangélista elbeszélésében megörökített jézusi példabeszédet leginkább az újkori keresztény művészetben kezdték ábrázolni. Természetesen az illusztrált kéziratok szentírásokban már korábban is megjelent, de nem volt túl elterjedt.

A hazai görögkatolikusok által is használt, 17-18. századi kiadású, egyházi szláv nyelvű evangéliumokban, illetve nagyböjti énektárakban (Böjti Triód) gyakran előfordulnak a példabeszédet feldolgozó metszetek, amelyek betű szerint igyekeznek az elbeszélés egyes epizódjait bemutatni, néhányszor több képre bontva azt. Az egyik metszet az elzüllési folyamat mélypontját, vagyis a disznók moslékjából lakmározó ifjút, míg a másik már az atyai házba történő visszatérést és befogadást ábrázolja. Ezek a metszetek nyugati előképek, rendszerint németalföldi kiadású, katolikus bibliák illusztrációi nyomán készültek.

Templomainkban még ritkábban fordul elő a példabeszéd képi megjelenítése. Általán ismert első emléke az aranyosapáti Szent Miklós-templom szentélyében, az oltár mögött látható: Papp Ferenc debreceni festő alkotása 1939-ből (1. kép, Bakos Zoltán felvétele). A kompozíció a hazatérő ifjú térdre esik atyja előtt, aki átölelni készül fiát, míg a háttérben, az atyai házra utaló épületrészlet egyik oldalán egy szolga már köntöst tart a

kezében, a másik oldalán pedig a fivére értetlenkedik. A kép ivesen záródó felső részén pedig felhők hátán angyalok örülnek a bűnös megtérésén.

Az ezredforduló táján festette meg Kárpáti László az encsi templom hajófalát díszítő képsorozatba a szóban forgó példabeszédet (2. kép, Áment Gellért felvétele), a másik böjtöt megelőző vasárnapnak nevet adó parabola, a Vámos és farizeus elbeszélésével együtt. Ezen a képen is az atya ölelő gesztusa áll a középpontban, a háttérben talán az idősebb testvért és a hizott tulkot levágó szolgát látjuk. Ehhez hasonlóan a bizánci ikonográfia hagyományából indult ki Maklár Zsolt ikonfestő is, amikor néhány évvel ezelőtt a tiszaujvárosi templom hajójának nyugati végéhez csatlakozó egyik oldaltérben

a mennyezetre festette meg a példabeszédet (3. kép, Áment Gellért felvétele). Az eddigiekhez képest távolabbról szemlélhetjük a történeteket: a sziklás táj közepéngelyében várszerűen jelenik meg az atyai ház, melynek kapuja előtt az atya szoroson magához öleli, sőt inkább tartja a mind testileg, mind lelkileg teljesen megtört kisebb fiát, aki mögött a disznók, a vályú és az elejtett vándorbot utalnak útja csúfos előzményeire, míg a másik oldalon már a hizott tulkot vágó szolgát látjuk. A ház belsejében feltűnő fej a bátyra utalhat,

aki mindvégig atyjával volt, ő nem hagyta el. Ezek a képek alapvetően a szöveget híven követő, illusztratív ábrázolások. Ezzel szemben az utolsó példa, amely nem nálunk, hanem a belgiumi Chevetogne bencés monostorának bizánci templomában, a szentélyben függ, és a 20. század második feléből származik, határozottan értelmezi a szöveget (4. kép). Az ikon középpontjában helyet foglaló terített asztal körül zajlanak az események: bal szélen az atya fogadja a fiút, majd rögtön az asztalnál látjuk őket, amint a fiú már drága ruhába öltözve, az atya mellett foglal helyet, s a megáldott pohárból inni készül, míg az előtérben az előzményeket, vagyis a tulok levágását, valamint a méltatlankodó bátytal tárgyaló atyát látjuk. Ami igazán különös, hogy a képen háromszor is feltűnő atya nem más, mint maga Jézus Krisztus. Mindez hűen tükrözi az egyházatyák és liturgikus énekeink értelmezési horizontját, amely a visszafogadás gesztusait sokszor a szentségi élettel, azon belül a leölt tulkot és a lakomát az Eucharisziával kapcsolja össze, ahogyan az egyik előesti sztychirában ki is fejtik:

„Ismerjük meg, testvéreim, a titok jelentőségét, mert a bűnből az atyai házhoz megtérő ifjút a jóságos atya ölelő csókkal fogadja, és a maga dicsőségének birtokába visszahelyezi, és titokzatos lakomát készít a magasságbelieknek, megöletvén a hizott borjút, hogy mi méltóan vendégeskedjünk a feláldozó Atyával és a dicsőséges áldozattal, a mi lelkünk Üdvözítőjével.”

